

Komentaras

2012 08 29

Aukšto nedarbo spąstuose

Antrąjį metų ketvirtį nedarbo lygis šalyje siekė 13,3 proc. Nors darbo rinkoje pastebimas nemenkas pagerėjimas, bedarbystės rodiklis Lietuvoje išlieka vienas aukščiausių Europos Sąjungoje. Situacija yra prastesnė vos keliose šalyje, tarp jų – fiskalinių nelaimių krečiamose ES periferijos ekonomikose: Graikijoje, Ispanijoje, Portugalijoje... Į šias valstybes lygiuotis nenorime ir nekantriai laukiame, kol bedarbių skaičius šalyje ženkliai sumažės. Deja, yra keletas priežasčių metančių šešėlį ant spartaus ir tvaraus nedarbo mažėjimo perspektyvų Lietuvoje.

Pirmoji jų – artimiausiais metais prognozuojama lėta šalies ūkio plėtra. Tam, kad nedarbas mažėtų, neužtenka, kad ekonomika augtų - ji turi augti greičiau nei didėja produktyvumas. Dėl technologinės pažangos ir efektyvesnio veiklos organizavimo tam pačiam darbui atlikti palaipsniui reikia vis mažiau darbuotojų. Taigi ekonomikai plečiantis lėčiau nei didėja darbo našumas, nedarbas ne tik nemažėja, bet dargi gali ir kilti. Kokiu tempu auga darbo našumas Lietuvoje? Deja į šį klausimą atsakyti ne taip paprasta. Nuo 1998 m. iki 2011 m. vieno dirbančiojo sukuriamą pridėtinę vertę palyginamosiomis kainomis vidutiniškai padidėjo 4,6 proc. kasmet. Tačiau galima manyti, jog pastaraisiais metais dėl gerokai kuklesnių materialinių investicijų apimčių, našumo augimas yra ženkliai sulėtėjęs ir gali siekti apie 2 proc. – 3 proc. Tai reiškia, kad esant dabartiniam augimo tempui, nedarbas turėtų mažėti itin kukliai. Ar taip ir bus, aiškiau matysis jau šių metų pabaigoje.

Abejoti ženkliai nedarbo mažėjimu verčia ir tai, kad natūralus nedarbo lygis (t.y. toks nedarbo lygis kuris neveda prie ekonomikos perkaitimo) Lietuvoje greičiausiai yra gana aukštas. Dar 2003 m. atlikti skaičiavimai rodė natūralų nedarbo lygį praėjusio dešimtmečio pradžioje viršijus 10 proc. Taip pat galima atkreipti dėmesį į tai, kad per pastaruosius 15 metų, kuomet būta ir ekonominių pakilimų, ir nuosmukių, vidutinis nedarbo lygio vidurkis viršijo 12 proc. Nedarbas ženkliai mažesnis buvo tik 2005 m. – 2008 m. laikotarpiu, kuomet ekonomika akivaizdžiai augo nenatūraliai sparčiai ir netruko perkaisti.

Aukštą nedarbo lygį mūsų šalyje lemia nemažai veiksnių. Tai ir neatitikimas tarp darbuotojų paklausos bei pasiūlos ir nelankstus darbo rinkos reguliavimas, kuris verčia darbdavius būti atsargesnius samdant darbuotojus: Pasaulio ekonomikos forumo sudaromame konkurencingumo reitinge darbuotojų samdymo ir atleidimo procedūros Lietuvoje įvertintos kaip vienos prasčiausių visame pasaulyje. Pagaliau žemos kvalifikacijos darbuotojams mokami maži atlyginimai, kurie dažnai yra per menki, kad iš viso motyvuotų dirbti (juoba kad dirbantysis praranda socialinę paramą).

Kadangi sunku tikėtis, kad veiksniai lemiantys prastus darbo rinkos rodiklius netrukus iš esmės pasikeis, nedarbo lygis Lietuvoje artimiausiu metu greičiausiai išliks nemaloniai aukštame lygyje.

Mindaugas Jurgelis

Analitikas

Ekonominių tyrimų padalinys